

Nebojša Novković*

Beba Mutavdžić**

Šandor Šomodi***

MODELI ZA PREDVIĐANJE U POVRTARSTVU

Sažetak: U ovom radu pokušali smo da se, primenom kvantitativne metodologije, zasnovane na analizi vremenskih serija, predvidi ponašanje tri najzastupljenija povrtarska useva u Vojvodini – krompira, pasulja i paradajza. Oscilacije u proizvodnji krompira biće karakteristične i u periodu predviđanja. Predviđene vrednosti pokazuju da se iz godine u godinu predikcionog perioda proizvodnja naizmenično povećava ili smanjuje. Proizvodnja pasulja pokazuje tendenciju porasta koja će se nastaviti i u budućem periodu. Proizvodnju paradajza karakteriše nešto veća varijabilnost i različite tendencije u pojedinim periodima. Ovaj zaključak potvrđuje i ocenjeni model za analizu i predviđanje proizvodnje paradajza. U periodu predviđanja proizvodnja paradajza osciliraće oko nivoa od oko 50.000 tona.

Ključne reči: povrće, proizvodnja, predviđanje, Vojvodina

MODELS FOR FORECASTING IN VEGETABLE PRODUCTION

Abstract: In this paper, authors try to forecast production of three most important vegetables in Vojvodina province, using ARIMA models, base on time-series analysis. The production of potato, bean and tomato have been analysed and predict. Potato production is characterised with high oscillations by years. Bean production will be increased, and tomato production will oscillate on the level of about 50.000 tons per year.

Key words: vegetables, production, forecasting, Vojvodina province

Uvod

Proizvodnja povrća je u Vojvodini manje zastupljena nego u ostalim delovima Srbije. Imajući u vidu značaj koji ova grana poljoprivrede ima u ekonomskom smislu za proizvođače i za poljoprivredu u celini, u ovom radu smo pokušali da, primenom kvantitativne metodologije, zasnovane na analizi vremenskih serija, predvidi ponašanje tri najzastupljenija povrtarska useva u Vojvodini – krompira, pasulja i paradajza. Predviđanje budućnosti je jedna od osnova planiranja (Novković, 2003). U poljoprivredi su rađeni različiti kvantitativni modeli predviđanja: pariteta cena svinje-kukuruz (Novković i sar. 1992; Nikolić-Đorić i sar. 1994; Mutavdžić i sar. 2007), kretanja proizvodnih parametara kukuruza (Novković i sar. 1992); kretanje proizvodnih parametara u stočarstvu (Novković i sar. 2006).

Ovim istraživanjima su definisani adekvatni modeli predviđanja za površine i ukupnu proizvodnju, a date su statističke analize za proizvodna obeležja posmatranih povrtarskih kultura (setvene površine, prosečni prinosi i ukupna proizvodnja).

---

* prof. dr Nebojša Novković, redovni profesor

** mr Beba Mutavdžić, asistent, Poljoprivredni fakultet

*** prof. dr Šandor Šomodi, redovni profesor u penziji

Metod rada i izvori podataka

U tržišnim uslovima privređivanja uspešna proizvodnja zavisi od praćenja, analize i predviđanja, kako rezultata, tako i najvažnijih faktora koji na nju utiču. Analiza stanja i predviđanje mogu biti zasnovane na uredenom nizu podataka u jednakim vremenskim intervalima, odnosno na analizi vremenskih serija posmatranih pojava.

Podaci korišćeni u ovom radu, odnose se na rezultate proizvodnje najznačajnijih povrtarskih kultura u Vojvodini. Posmatrane pojave obuhvataju vremenski period 1950–2005. godine. Serije posmatranih pojava u ovom radu preuzete su u celini ili formirane na bazi statističkih publikacija republičkog zavoda za statistiku Srbije. Od publikacija korišćeni su statistički godišnjaci za odgovarajuće godine i opštinski godišnjaci, takođe za odgovarajuće godine. Pored zvaničnih, objavljenih publikacija, kao izvor podataka korišćeni su i podaci sa sajta republičkog zavoda za statistiku Srbije i pokrajinskog sekretarijata za poljoprivredu Vojvodine.

U cilju utvrđivanja nekih osnovnih karakteristika posmatranih pojava, kao i za njihov opis, izračunati su neki pokazatelji deskriptivne statistike, odnosno sledeći statistički pokazatelji:

- prosečna vrednost ($\bar{X}$),
- ekstremne vrednosti (minimum i maksimum),
- standardna devijacija (σ),
- koeficijent varijacije (V).

Ako je prognoziranje cilj analize vremenskih serija polazi se od raspoloživih podataka iz prošlosti na osnovu kojih se formuliše i ocenjuje model vremenske serije koji se potom koristi za predviđanje budućih vrednosti serije. Pri tome se koristi niz statističkih testova i kriterijuma kojima se verifikuje valjanost ocenjenog modela.

U ovom radu u analizi i predviđanju primenjena je klasa autoregresivnih modela pokretnih sredina (ARMA_(p,q)). Kod ove klase modela pretpostavka je da tekuća vrednost (član) serije zavisi od vrednosti prethodnih članova serije, tekuće vrednosti slučajnog procesa i prethodnih vrednosti slučajnog procesa beli šum. Ova klasa modela je kombinacija autoregresionog modela i modela pokretnih proseka. Kod vremenskih serija kod kojih se uočava uticaj trend, ciklične ili sezonske komponente, primena ovih modela podrazumeva prethodno odstranjivanje njihovog uticaja. Za otklanjanje uticaja sistematskih komponenti iz vremenske serije koristi se operator diferenciranja. Diferenciranjem se otklanja uticaj trenda. Upotrebom diferencija prvog reda uklanja se linearni trend, drugim diferencijama uklanja se kvadratni trend, a k – tim diferencijama otklanja se uticaj trend polinoma k – tog stepena. Ovim postupkom diferenciranja, dobija se klasa ARIMA_(p,d,q) modela, kod kojih se originalne vrednosti serije zamenjuju određenim diferencijama.

Klasom ARIMA modela moguće je analizirati, odnosno modelirati veliki broj stacionarnih i nestacionarnih procesa. Utvrđivanje odgovarajućeg modela iz ove klase u konkretnom slučaju podrazumeva određene faze, odnosno postupke. Pri tome treba da budu zadovoljeni osnovni principi koji treba da karakterišu dobar model.

Rezultati istraživanja

U okviru povrtarske proizvodnje u Vojvodini analizirane su tri najzastupljenije kulture: krompir, pasulj i paradajz. Krompir je po zasejanoj površini najzastupljenije povrće (tabela 1). Ova kultura ima najniži varijabilitet površina, koje pokazuju blagu tendenciju smanjenja. Pasulj i paradajz su u odnosu na krompir zastupljeni na znatno manjoj površini, imaju znatno veći varijabilitet i pokazuju tendenciju porasta.

Tabela 1. Osnovni pokazatelji požetih površina posmatranih povrtarskih kultura u Vojvodini

Kulture	Prosečna vrednost (ha)	Interval varijacije		Koeficijent varijacije (%)	Stopa promene (%)
		Minimum	Maksimum		
Krompir	25.935	19.188	32.027	12,27	-0,87
Pasulj	6.598	3.582	10.561	31,78	0,21
Paradajz	5.153	2.608	6.288	22,31	1,05

Ukupna proizvodnja posmatranih povrtarskih kultura pokazuje ujednačen varijabilitet u analiziranom periodu. Proizvodnja krompira i paradajza ima tendenciju blagog porasta, dok je tendencija kod pasulja smanjenje proizvodnje (tabela 2).

Tabela 2. Osnovni pokazatelji ukupne proizvodnje posmatranih povrtarskih kultura u Vojvodini

Kulture	Prosečna vrednost (t)	Interval varijacije		Koeficijent varijacije (%)	Stopa promene (%)
		Minimum	Maksimum		
Krompir	273.086	78.820	452.550	25,97	0,56
Pasulj	10.455	2.100	17.720	27,12	-0,60
Paradajz	60.322	11.170	96.680	29,06	0,27

Prosečni prinosi krompira, pasulja i paradajza u periodu posmatranja pokazuju ujednačen varijabilitet na osnovu utvrđenih vrednosti koeficijenata varijacije (tabela 3). Kod prosečnih prinosa krompira i pasulja prisutna je tendencija porasta, a prinosi paradajza imaju tendenciju smanjenja.

Tabela 3. Osnovni pokazatelji prosečnih prinosa posmatranih povrtarskih kultura u Vojvodini

Kulture	Prosečna vrednost (kg/ha)	Interval varijacije		Koeficijent varijacije (%)	Stopa promene (%)
		Minimum	Maksimum		
Krompir	10.523	2.520	15.901	24,73	1,48
Pasulj	1.141	190	1.630	23,24	0,89
Paradajz	11.747	3.757	17.213	23,63	-0,78

Krompir

Površine pod krompirom su samo u prvih petnaestak godina analiziranog perioda, tačnije do kraja šezdesetih godina prošlog veka, imale tendenciju porasta. Od tada je prisutna stalna tendencija smanjenja površina krompira u strukturi setve u Vojvodini. Ocenjeni model (tabela 4) pokazuje da na površine krompira u tekućem periodu značajan uticaj imaju površine ove kulture iz prethodnih perioda.

Tabela 4. Parametri modela za predviđanje površina pod krompirom

Input: POVRSINA (krompir) Transformations: D(2) Model:(4,1,0) MS Residual= 2115E3						
Paramet.	Param.	Asympt. Std.Err.	Asympt. t(48)	p	Lower 95% Conf	Upper 95% Conf
Constant	-540.821	442.9543	-1.22094	0.228072	-1431.44	349.7984
p(1)	0.527	0.1381	3.81980	0.000383	0.25	0.8050
p(2)	-0.143	0.1435	-0.99545	0.324508	-0.43	0.1456
p(3)	0.470	0.1440	3.26502	0.002023	0.18	0.7598
p(4)	-0.332	0.1414	-2.34935	0.022969	-0.62	-0.0479

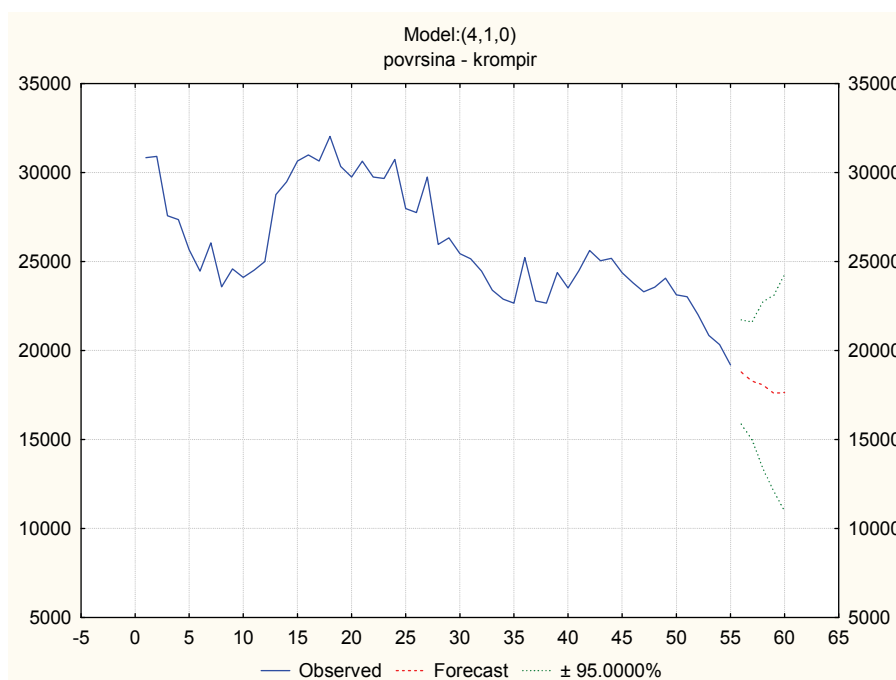
Predviđene vrednosti kretanja površina u narednom periodu (tabela 5) potvrđuju uočenu tendenciju smanjenja. Od 2006. do 2010. godine površine pod krompirom će se konstantno smanjivati do nivoa od oko 17.500 hektara.

Tabela 5. Predviđanje površina pod krompirom (2006-2010)

Forecasts; Model:(4,1,0) Seasonal lag: 12 (krompir) Input: POVRSINA Start of origin: 1 End of origin: 55				
CaseNo.	Forecast	Lower 95.0000	Upper 95.0000	Std.Err.
56	18792.96	15869.18	21716.73	1454.155
57	18287.50	14982.00	21593.00	1644.007
58	18059.10	13374.50	22743.70	2329.911
59	17594.21	12081.77	23106.66	2741.644
60	17629.97	10970.95	24289.00	3311.901

Ilustracija uočenih karakteristika i tendencija u kretanju površina krompira data je na grafikonu 1.

Ukupnu proizvodnju krompira u analiziranom periodu karakteriše prisustvo trenda, ali za razliku od površina, proizvodnja pokazuje daleko veće oscilacije. Model za analizu i predviđanje proizvodnje krompira (**tabela 6**) pokazuje da na proizvodnju tekuće godine značajan uticaj imaju proizvodnja krompira iz prethodne dve godine i slučajni proces iz prethodne godine.

Grafikon 1. Promene površina pod krompirom

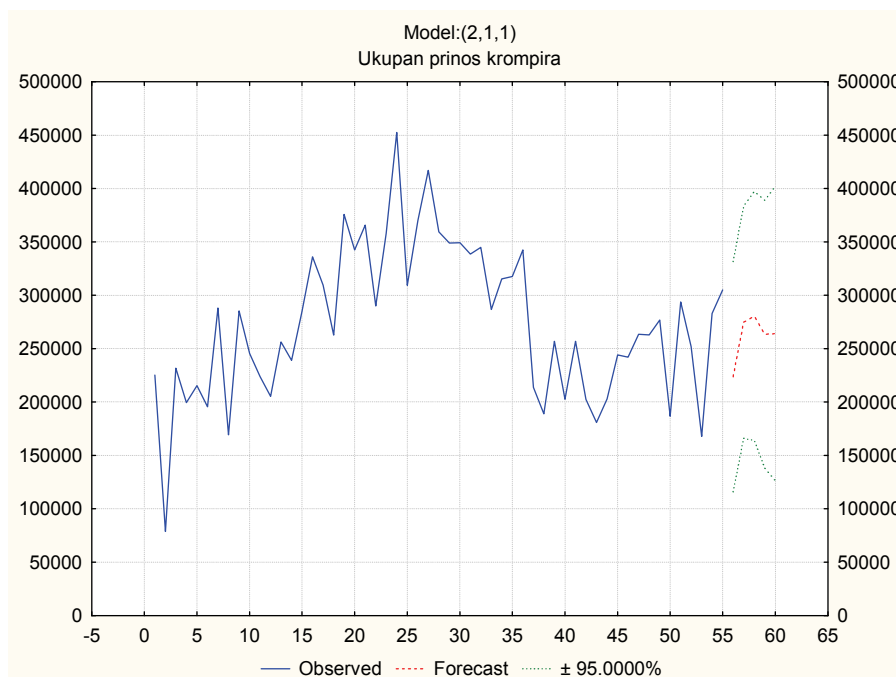
Tabela 6. Parametri modela za predviđanje proizvodnje krompira

Input: UKPRINOS (krompir) Transformations: D(2) Model:(2,1,1) MS Residual= 2880E6						
Paramet.	Param.	Asympt. Std.Err.	Asympt. t(49)	p	Lower 95% Conf	Upper 95% Conf
Constant	3299.298	6082.225	0.54245	0.589968	-8923.39	15521.99
p(1)	-0.605	0.147	-4.10453	0.000153	-0.90	-0.31
p(2)	-0.533	0.138	-3.87335	0.000318	-0.81	-0.26
q(1)	-0.733	0.114	-6.45495	0.000000	-0.96	-0.50

Oscilacije u proizvodnji krompira biće karakteristika i u periodu predviđanja (tabela 7). Predviđene vrednosti pokazuju da se iz godine u godinu predikcionog perioda proizvodnja naizmenično povećava ili smanjuje. Grafički prikaz proizvodnje krompira u analiziranom periodu i periodu predviđanja (grafikon 2) potvrđuje uočene tendencije i pokazuje da će do 2010. godine proizvodnja opasti do nivoa od oko 260.000 tona, što je za oko 200.000 tona manje u odnosu na maksimalno ostvarenu proizvodnju 1974. godine.

Tabela 7. Predviđanje proizvodnje krompira (2006–2010)

Forecasts; Model:(2,1,1) Seasonal lag: 12 (krompir) Input: UKPRINOS Start of origin: 1 End of origin: 55				
CaseNo.	Forecast	Lower 95.0000	Upper 95.0000	Std.Err.
56	223699.4	115859.6	331539.2	53662.98
57	274803.4	166082.7	383524.2	54101.36
58	280636.2	164083.7	397188.7	57998.60
59	263573.0	138174.1	388971.8	62400.68
60	264131.2	126189.6	402072.8	68642.16

Grafikon 2. Promene proizvodnje krompira

Pasulj

Pasulj je u Vojvodini zastupljen na oko četiri puta manjoj površini nego krompir. Model za analizu i predviđanje površina pasulja (tabela 8) pokazuje da na veličinu tekućeg perioda značajan uticaj ima vrednost iz prethodne godine.

Tabela 8. Parametri modela za predviđanje površina pod pasuljem

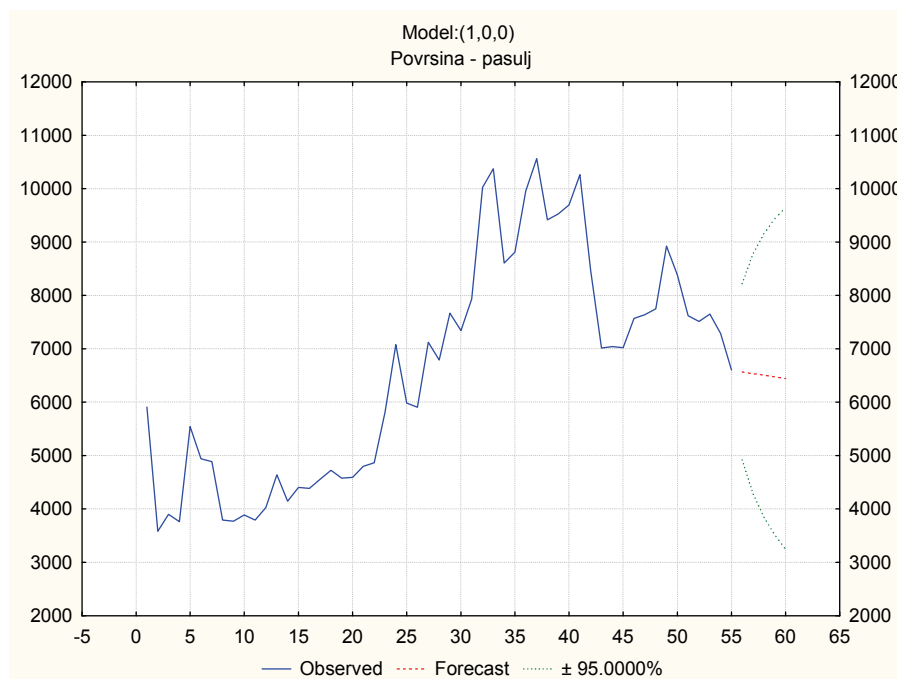
Input: POVRSINA (pasulj) Transformations: none Model:(1,0,0) MS Residual= 6768E2						
Paramet.	Param.	Asympt. Std.Err.	Asympt. t(53)	p	Lower 95% Conf	Upper 95% Conf
Constant	6105.389	755.2194	8.08426	0.000000	4590.611	7620.167
p(1)	0.926	0.0543	17.05530	0.000000	0.817	1.035

Predviđene površine pasulja na osnovu ocenjenog modela (tabela 9) ukazuju na prisustvo tendencije smanjenja površina. Pasulj će do kraja predikcionog perioda biti zastupljen na površini od oko 6.450 hektara što je blisko prosečnoj površini pasulja u analiziranom periodu.

Tabela 9. Predviđanje površina pod pasuljem (2006–2010)

Forecasts; Model:(1,0,0) Seasonal lag: 12 (pasulj) Input: POVRSINA Start of origin: 1 End of origin: 55				
CaseNo.	Forecast	Lower 95.0000	Upper 95.0000	Std.Err.
56	6569.028	4918.957	8219.099	822.672
57	6534.786	4285.753	8783.819	1121.295
58	6503.074	3845.755	9160.393	1324.853
59	6473.703	3510.668	9436.738	1477.273
60	6446.502	3244.411	9648.592	1596.459

Grafički prikaz površina pasulja (grafikon 3) potvrđuje uočene karakteristike.

Grafikon 3. Promene površina pod pasuljem

Proizvodnju pasulja karakterišu velike oscilacije u analiziranom periodu koje su jednim delom posledica uticaja nepovoljnih klimatskih uslova u pojedinim periodima, ili nepovoljnih tržišnih i ekonomskih uslova u drugim.

Ocenjeni model za predviđanje proizvodnje pasulja (tabela 10) pokazuje da na ostvareni rezultat tekućeg perioda značajan uticaj ima proizvodnja iz prethodne godine.

Iako je proizvodnja u poslednjih petnaestak godina analiziranog perioda bila na znatno nižem nivou od maksimalno ostvarene u periodu šezdesetih i osamdesetih godina prošlog veka, početkom dvadeset prvog veka dolazi do poboljšanja u rezultatima proizvodnje pasulja. U tom periodu proizvodnja pokazuje tendenciju porasta koja će se nastaviti i u budućem periodu. Na to ukazuju i predviđene vrednosti ukupne proizvodnje pasulja (tabela 11).

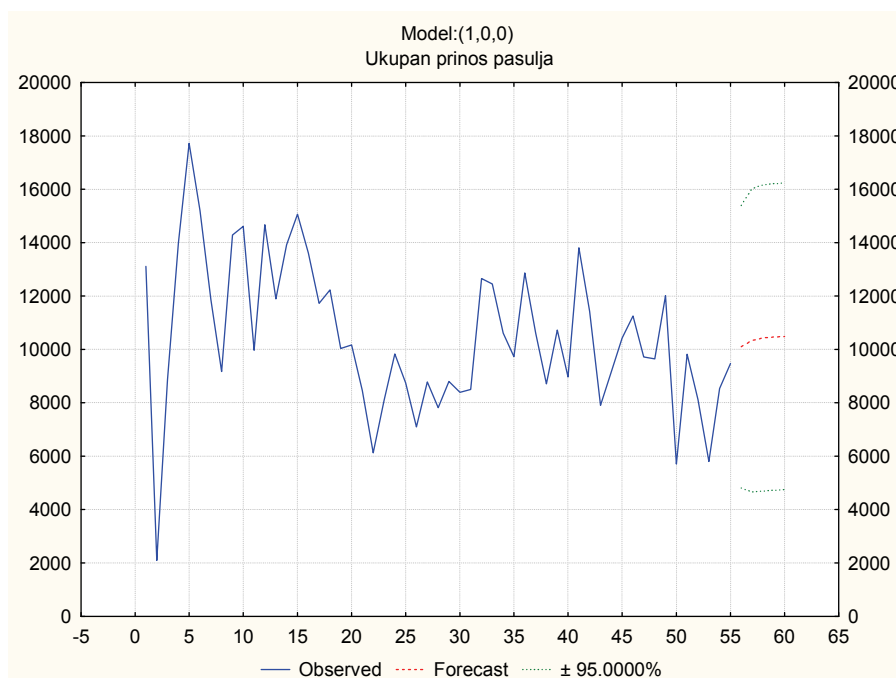
Tabela 10. Parametri modela za predviđanje proizvodnje pasulja

Input: UKPRINOS (pasulj) Transformations: none Model:(1,0,0) MS Residual= 6955E3						
Paramet.	Param.	Asympt. Std.Err.	Asympt. t(53)	p	Lower 95% Conf	Upper 95% Conf
Constant	10493.45	580.1312	18.08806	0.000000	9329.854	11657.05
p(1)	0.39	0.1281	3.04199	0.003650	0.133	0.65

Tabela 11. Predviđanje proizvodnje pasulja (2006–2010)

Forecasts; Model:(1,0,0) Seasonal lag: 12 (pasulj) Input: UKPRINOS Start of origin: 1 End of origin: 55				
CaseNo.	Forecast	Lower 95.0000	Upper 95.0000	Std.Err.
56	10097.84	4808.158	15387.53	2637.265
57	10339.33	4662.384	16016.27	2830.339
58	10433.40	4699.971	16166.84	2858.504
59	10470.06	4728.098	16212.02	2862.755
60	10484.34	4741.084	16227.59	2863.399

Na osnovu grafičkog prikaza kretanja proizvodnje pasulja (grafikon 4) potvrđuju se navedene karakteristike i uočava se da će u periodu predviđanja ona biti na nivou od oko 10,5 hiljada tona.

Grafikon 4. Promene proizvodnje pasulja

Paradajz

Iako ima najmanju zastupljenost od posmatranog povrća u Vojvodini, paradajz pokazuje i najveći porast površina u analiziranom periodu. S obzirom na prisustvo trenda, oceni modela prethodila je odgovarajuća diferencijacija. Ocenjeni model za analizu i predviđanje (tabela 12) pokazuje da površine paradajza tekuće godine značajno zavise od površine i slučajnog procesa iz prethodne godine.

Tabela 12. Parametri modela za predviđanje površina po paradajzom

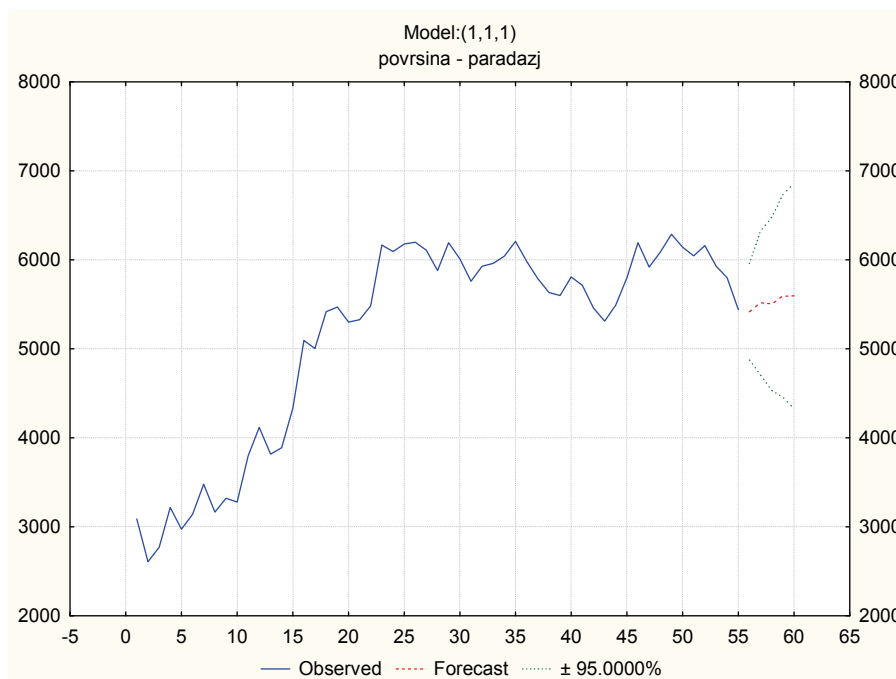
Input: POVRSINA (paradajz) Transformations: D(1) Model:(1,1,1) MS Residual= 72873.						
Paramet.	Param.	Asympt. Std.Err.	Asympt. t(51)	p	Lower 95% Conf	Upper 95% Conf
Constant	41.47684	39.08927	1.0611	0.293653	-36.9981	119.9518
p(1)	-0.88770	0.13490	-6.5803	0.000000	-1.1585	-0.6169
q(1)	-0.98637	0.05723	-17.2364	0.000000	-1.1013	-0.8715

Blaga tendencija porasta površina paradajza nastaviće se i u budućem periodu. Predviđene površine (tabela 13) pokazuju konstantan porast iz godine u godinu, a na kraju perioda predviđanja biće na nivou od blizu 5.600 hektara.

Zastupljenost paradajza u Vojvodini ilustruje i grafički prikaz kretanja njegovih površina u analiziranom periodu i periodu predviđanja (**grafikon 5**).

Tabela 13. Predviđanje površina pod paradajzom (2006–2010)

Forecasts; Model:(1,1,1) Seasonal lag: 12 (paradajz) Input: POVRSINA Start of origin: 1 End of origin: 55				
CaseNo.	Forecast	Lower 95.0000	Upper 95.0000	Std.Err.
56	5416.336	4874.388	5958.284	269.9506
57	5516.526	4711.394	6321.657	401.0450
58	5505.883	4531.979	6479.788	485.1127
59	5593.626	4454.900	6732.353	567.2126
60	5594.033	4328.268	6859.798	630.4916

Grafikon 5. Promene površina pod paradajzom

Za razliku od površina, koje pokazuju stalan porast, proizvodnju paradajza karakteriše nešto veća varijabilnost i različite tendencije u pojedinim periodima. Ovaj zaključak potvrđuje i ocenjeni model za analizu i predviđanje proizvodnje paradajza (tabela 14). Može se uočiti da na proizvodnju tekuće godine značajan uticaj imaju proizvodnja i slučajni proces iz prethodne godine.

Tabela 14. Parametri modela za predviđanje proizvodnje paradajza

Input: UKPRINOS (paradajz) Transformations: D(2) Model:(1,1,1) MS Residual= 2235E5						
Paramet.	Param.	Asympt. Std.Err.	Asympt. t(50)	p	Lower 95% Conf	Upper 95% Conf
Constant	285.5662	2769.643	0.1031	0.918291	-5277.43	5848.559
p(1)	-0.4055	0.170	-2.3921	0.020552	-0.75	-0.065
q(1)	-0.8675	0.084	-10.3701	0.000000	-1.04	-0.699

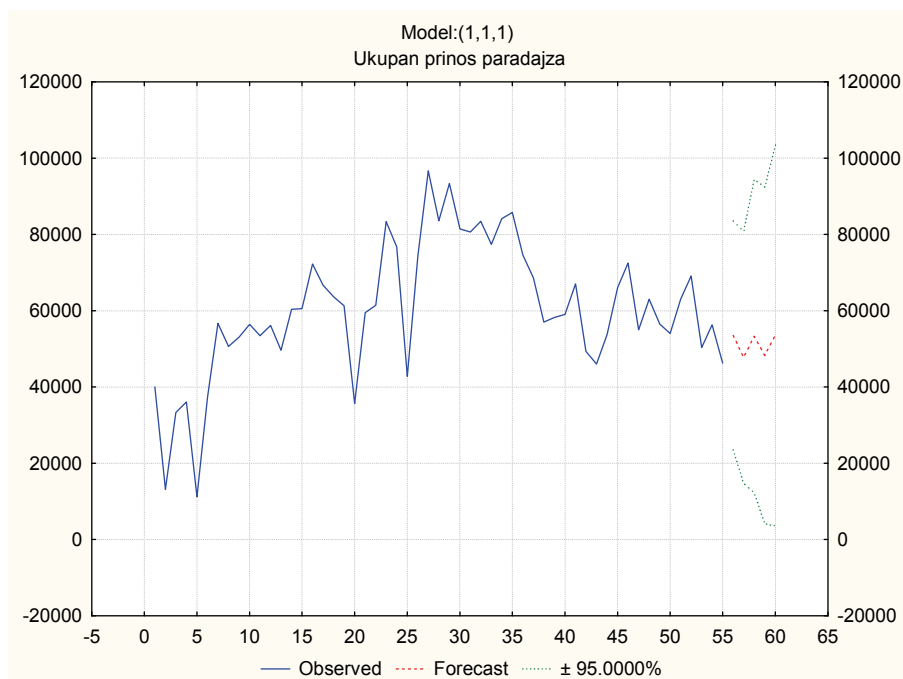
Navedeno kretanje proizvodnje paradajza nastaviće se i u budućem periodu, na šta ukazuju predviđene vrednosti proizvodnje (tabela 15). Iz godine u godinu perioda predviđanja proizvodnja paradajza se naizmenično povećava i smanjuje.

Tabela 15. Predviđanje proizvodnje paradajza (2006–2010)

Forecasts; Model:(1,1,1) Seasonal lag: 12 (paradajz) Input: UKPRINOS Start of origin: 1 End of origin: 55					
CaseNo.	Forecast	Lower 95.0000	Upper 95.0000	Std.Err.	
56	53541.76	23513.40	83570.1	14950.20	
57	47770.29	14692.30	80848.3	16468.52	
58	53329.50	12223.90	94435.1	20465.22	
59	48257.72	4092.02	92423.4	21988.75	
60	53533.22	3514.80	103551.6	24902.63	

Na sve navedene karakteristike upućuje i grafički prikaz (grafikon 6). Jasno se može uočiti da je do kraja sedamdesetih godina prošlog veka proizvodnja paradajza imala tendenciju porasta, nakon čega nastupa period opadanja proizvodnje. U periodu predviđanja proizvodnja paradajza osciliraće oko nivoa od oko 50.000 tona.

Grafikon 6. Promene proizvodnje paradajza

Zaključak

Krompir se u Vojvodini prosečno gajio na 26.000 hektara (19.000–32.000 ha) i ima tendenciju smanjenja površina. Uz prosečan prinos od 10,5 tona po hektaru, prosečna proizvodnja je iznosila oko 270.000 tona. Model za predviđanje proizvodnje krompira pokazuje da će do 2010. godine proizvodnja opasti do nivoa od oko 260.000 tona, što je za oko 200.000 tona manje u odnosu na maksimalno ostvarenu proizvodnju (1974).

Površine pod pasuljem prosečno su iznosile 6.600 ha (3.600–10.500ha) i imaju tendenciju stagnacije. Nizak prinos pasulja (1,1t/ha) pokazuje tendenciju blagog povećanja. Ukupna proizvodnja pasulja u Vojvodini iznosila je 10.500 tona i kretala se u intervalu od 2.100 do 17.700 tona. Model za predviđanje proizvodnje pasulja pokazuje da na ostvareni rezultat tekućeg perioda značajan uticaj ima proizvodnja iz prethodne godine. Proizvodnja pasulja će u periodu predviđanja biti na nivou od oko 10,5 hiljada tona.

Paradajz je gajen na prosečno 5.100 hektara u Vojvodini. Ukupna godišnja proizvodnja iznosila je 60.000 tona. Proizvodnju paradajza karakteriše nešto veća varijabilnost i različite tendencije u pojedinim periodima. Može se uočiti da na proizvodnju tekuće godine značajan uticaj imaju proizvodnja i slučajni proces iz prethodne godine. U periodu predviđanja proizvodnja paradajza osciliraće oko nivoa od oko 50.000 tona.

Literatura

- [1] Mutavdžić, B., Novković, N., Nikolić-Đorić, E., Radojević, V. (2007) Analiza i predviđanje pariteta cena svinje - kukuruz, „Savremena poljoprivreda” 1–2, Novi Sad, str. 177–181
- [2] Nikolić-Djorić, E., Novković, N., Rodić, V., Aleksić, Lj. (1993) Izbor adekvatnog modela u predviđanju pariteta cena svinje-kukuruz, „Agroekonomika”, br. 22, 111–122.
- [3] Novković, N., Nikolić-Djorić, E., Šomodi, Š., Aleksić, Lj., Rodić, V., (1992) Predviđanje kretanja osnovnih elemenata proizvodnje kukuruza u Vojvodini, „Agroekonomika”, br. 21, 48–63.
- [4] Novković, N., Rodić, V., Nikolić-Djorić, E., Aleksić, Lj. (1994) Zavisnost pariteta cena svinje-kukuruz od prometa svinja i kukuruza i predviđanje njegovog kretanja do kraja veka, „Agroekonomika”, br. 23, 77–88.
- [5] Novković, N., (2003) Planiranje i projektovanje u poljoprivredi – drugo izmenjeno i dopunjeno izdanje, Novi Sad, Poljoprivredni fakultet.
- [6] Novković, N., Mutavdžić B., Radojević, V. (2006) Kretanje stočarske proizvodnje u Vojvodini početkom XXI veka, „Savremena poljoprivreda”, br.1–2, 14–20.